

MAGYAR NEMZETI BANK

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ORSZÁGGYŰLÉSE
ELNÖKI TITKÁRSÁG

Érkezett: 2011 JÚN. 15 ELNÖK

Titatószám: MOE-370-1/2011

Előadó: 1 Előadó

Dr. Kövér László úrnak,
az Országgyűlés elnökének

Budapest

MNB/12020/2011.

Budapest, 2011. június 15.

Tisztelt Elnök Úr!

Az MNB felügyelő bizottsága 2011-7/1. számú határozatával jóváhagyta a testület Országgyűlésnek benyújtandó jelentését. A dokumentum megállapítja, hogy az MNB működési költségei 2010-ben a tervezettet csaknem kétszeresen meghaladóan közel 1 milliárd forinttal, ezen belül a személyi ráfordítások 8,5 %-kal, a banküzemi költségek 4,8 %-kal csökkentek. Mindezek után fogalmaz mégis úgy a beszámoló, hogy az MNB 2010-ben folytatott gazdálkodása több szempontból is kifogásolható. A Felügyelő Bizottság által az Országgyűléshez benyújtott dokumentum ezen és más ellentmondásai miatt fontosnak tartom, hogy az Országgyűlésben helyet foglaló Képviselők tájékoztatást kapjanak a tényekről és az MNB vonatkozó álláspontjáról is. Ezért kérem, hogy a jelen levülelemhez csatolt állásfoglalást ossza meg a tisztelt Képviselővel.

Tisztelettel

Símor András

Melléklet!

Cím: Budapest V. ker., Szabadság tér 8-9. | Levelezési cím: 1850 Budapest | Telefon: +36 1 428 2708 | Fax: +36 1 428 2578

A Magyar Nemzeti Bank állásfoglalása a Felügyelő Bizottság tagjainak Országgyűlési Beszámolójában foglalt, az MNB működését és gazdálkodását érintő egyes állításairól

Az MNB gazdálkodását a 2010. évben is a célszerűség, az ésszerű takarékoság, a tudatos, több évre előre gondolkodó költséggazdálkodás és tervezés, valamint a közsférában példamutató átláthatóság jellemezte. Ezen túlmenően különös gondot fordítottunk a környezettudatos működésre is. Állításainkat a következő tényekkel támasztjuk alá:

- A jegybank működési költségei a tavalyi évben - az előző évi 1,2 milliárd forintos csökkenés után ismételen, további - mintegy 1 milliárd forinttal, azaz mintegy 7%-kal csökkentek.
- Ennek eredményeként 2010-ben a jegybank működési költségei 13 milliárd forint alatt maradtak, amire legutoljára hét évvel ezelőtt, 2003-ban volt példa.
- A megtakarítás több mint kétharmadát a személyi költségeknél realizáltuk, ahol a 2009. évi 400 millió forintos megtakarítás után 2010-ben további, immár 650 millió forintos, azaz 8,5%-os csökkenést értünk el.
- A személyi költségeket követő másik legnagyobb költségnemnél, az informatikai és informatikához kapcsolódó értékcsökkenési kiadások területén a 2009. évi 170 millió forintos megtakarítás után, 2010-ben további 350 millió forinttal csökkentettük kiadásainkat.
- A bankjegy- és érmegyártás ráfordításai annak ellenére nem növekedtek tavaly, hogy a meghatározó alapanyagok (fémek, festékek, stb.) világpiaci ára jelentős drágulást mutatott. Ezt a sikert a címletstruktúra 2008-2009 évek során megvalósított átalakításával és a megelőző időszakbelinél racionálisabb készletgazdálkodással értük el. Reformjaink nélkül a tavalyi évben mintegy 1,5 milliárd forinttal lettek volna magasabbak a bankjegy- és érmegyártási ráfordítások. Az így keletkező megtakarítás 2015-ig kumuláltan akár 20 milliárd forintot is elérhet. A Pénzjegynyomda Zrt. – és korábban a Pénzverő Zrt. – esetében az MNB költségcsökkentési célból reorganizációt kezdeményezett, melyek – a hazai közpénzügyi helyzetben – példaértékűek, ezért különösnek és megalapozatlannak tartjuk a Felügyelő Bizottság kritikáit.
- A Felügyelő Bizottság által túlzottnak minősített kommunikációs és gépjármű költségek kapcsán megjegyezzük, hogy a bank jelenlegi vezetésének működése alatt az előbbiek mintegy 30%-kal, utóbbiak mintegy 40%-kal csökkentek.
- Az MNB 2010-ben elnyerte a „Legzöldebb iroda” címet, amelyet alátámaszt, hogy villamos és földgáz energia felhasználásunkat 6%-kal, vízfelhasználásunkat 40%-kal csökkentettük. A sikerhez hozzásegített bennünket, hogy Logisztikai Központunk vízigényét 75%-ban immár saját fűtőközből elégítjük ki.
- Közbeszerzési tevékenységünk keretében 56 eljárást bonyolítottunk le az elmúlt évben, összesen 4,5 milliárd forint értékben. Beszerzéseink kapcsán mindössze egy jogorvoslati eljárás indult 2010-ben, amit jogerősen megnyertünk. Eredményeink e tekintetben kimagaslóan jobbak a közsféra átlagánál.

Az MNB Felügyelő Bizottsága (FB) miközben a fenti tényeket nem vitatja, gazdálkodásunkra vonatkozóan több, tényekkel alá nem támasztott, félrevezető megállapítást tesz, amikre az alábbi válaszokat adjuk:

FB állítás: „Az új Felügyelő Bizottság munkáját a törvény adta kereten belül, de a korábbinál szélesebb értelmezéssel – a jegybanki folyamatokat és azok szabályozottságát teljes körűen vizsgálva - kívánta és kívánja folytatni. Ezzel

kapcsolatban a bank vezetésének eltérő nézeteivel találkozott. Az FB javasolja, hogy a jegybanktörvényben legyen egyértelműbb és világosabb az FB hatáskörének megfogalmazása."

MNB válasz: A Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény értelmében az alapvető feladatok ellátásával kapcsolatos jegybanki tevékenység, illetve azoknak az MNB eredményére gyakorolt hatása nem tartozik az MNB felügyelő bizottsága ellenőrzési hatáskörébe. Az MNB törvény 2002, azaz az MNB FB intézményének létrehozatala óta változatlan szabályai alapján egyértelmű, hogy a jegybanki folyamatokat a felügyelő bizottság teljes körűen nem ellenőrizheti.

A Magyar Nemzeti Bank álláspontja szerint a felügyelő bizottság túllépi a hatályos törvényben rögzített hatáskörét, amennyiben az MNB alapvető feladatait kívánja vizsgálni.

Álláspontunk szerint a jegybanki folyamatok teljes körének átláthatóságát a 2001 óta változatlanul hatályban lévő jogszabályok megfelelően biztosítják. Az Országgyűlést megilleti az a jog, hogy mind a monetáris politikáról, mind az egyéb jegybanki alapvető feladatokról, továbbá az MNB teljes tevékenységéről bármikor tájékoztatást kérjen. Az országgyűlési képviselők az MNB elnökéhez a feladatkörébe tartozó kérdésekben bármikor kérdést intézhetnek. Ezen túl az MNB elnöke az MNB tevékenységéről és monetáris politikájáról évente beszámol az Országgyűlésnek. A hatályos jogszabályok alapján azonban mindezek a jogok az Országgyűlést, illetve az országgyűlési képviselőket és nem MNB felügyelő bizottságát illetik meg.

FB állítás: *„A bank irányítási struktúrájában kialakított egyszemélyes vezetési modell, illetve az, hogy a döntéseket egy szűk 5 tagú vezetői bizottság készíti elő, specifikus kockázatokat jelent. Ez a helyzet a döntések megalapozottságát kérdőjelezheti meg, a szakmai előkészítetlenség veszélyét hordozza és szervezeti kockázatokkal járhat."*

„Az MNB működésében döntéshozatali és folyamatszervezési hibák vannak. A vezetési hiányosságok megléte nemcsak a Vezetői Bizottság működésében tapasztalható, hanem a közbeszerzési eljárások lebonyolításában is."

MNB válasz: Az egyszemélyi vezetés az MNB törvény által meghatározott szervezetiirányítási modell, így az MNB csak ezen törvényi keretek között működhet. Az állítással szemben a fenti ténytől függetlenül is értetlenül állunk, mivel a FB semmilyen formában sem vizsgálta a bank irányítási rendszerét és ezen belül a Vezetői Bizottság működését, így arra vonatkozóan semmilyen megállapítást sem tett az év során. Ráadásul, bár az FB elnöke a Vezetői Bizottság állandó meghívottja, ennek ellenére kinevezése, azaz 2010 novembere óta a Vezetői Bizottság azóta megtartott 15 ülései közül sem ő, sem az FB bármely másika, az FB elnök által erre kijelölt tagja egyetlen egyet sem tisztelt meg jelenlétével. Az FB-vel szemben az Állami Számvevőszék az elmúlt években többször is vizsgálta az MNB irányítási struktúráját és azzal kapcsolatban érdemi kritikát nem fogalmazott meg, kockázatokra nem hívta fel a figyelmet.

FB állítás: *„Nem megfelelő a gazdálkodás transzparenciája, az átláthatóságot, az ellenőrzési munkát az MNB vezetése nem kellően támogatja."*

MNB válasz: Az MNB gazdálkodásának átláthatósága példamutató a közszféra számára. Az MNB működésének átláthatóságát a rá vonatkozó jogszabályoknak megfelelően biztosítja. Honlapján közzéteszi mindazokat a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatokat, amelyeket számára e jogszabályok előírnak. Ezzel együtt az MNB, mint a transzparenciát fontos értéknek tekintő intézmény, a nyilvánosság tájékoztatását azzal is előmozdítja, hogy gazdálkodásáról honlapján - belső szabályainak megfelelően - olyan további információkat is közzétesz, amelyek esetében törvény azt nem írja elő és a nyilvánosságra hozatalt jogszabály nem zárja ki. Ilyen például a 2007-2009. évi nettó 100 ezer és 5 millió forint közötti

kötelezettségvállalásainak, illetve a közbeszerzési értékhatárt el nem érő, de 2 millió forintot meghaladó beszerzések szerződéseinek közzététele.

Gazdálkodásunk átláthatóságát biztosítják többek között az Országgyűlésnek benyújtott részletes éves beszámolóink, a negyedévente publikált negyedéves jelentéseink, az éves gazdálkodást részletesen bemutató és egyúttal a sajtó és ezen keresztül a nyilvánosság kérdéseire választ adó éves sajtótájékoztatók is.

Ezen túlmenően az MNB illetékes szakterülete a Felügyelő Bizottságnak negyedévente beszámol a gazdálkodásról, pontosan ugyanolyan részletességgel, mint magának az MNB vezetésének. Az FB üléseken felmerülő kérdések minden esetben megválaszolásra kerültek, a beszámolók kapcsán az eddigiek során kifogás nem merült fel. A Bank átlátható működés melletti elkötelezettségét jelzi az is, hogy - Magyarországon elsőként – úgy határozott, hogy kísérletképpen egy beszerzési eljárása során a Transparency International által kidolgozott átláthatósági megállapodást alkalmazza.

Az MNB működésének irányításával és ezen belül a gazdálkodással kapcsolatos döntéshozatalt a Vezetői Bizottság támogatja, amely az operatív vezetés támogatása mellett az elnök döntéseinek transzparenciáját is biztosítja. Támogatva az ellenőrzési munkát és az átláthatóságot e testület állandó meghívottja – tanácskozási joggal - a Belső ellenőrzés vezetője és az FB elnöke, akik a Vezetői Bizottság üléseire benyújtott előterjesztéseket és tájékoztatókat, valamint az ülésekről készült jegyzőkönyveket is megkapják. Az FB jelenlegi elnöke az ülésen való részvétel jogával ez idáig nem élt.

FB állítás: „Előfordult, hogy az FB nem kapott meg minden, az általa az ellenőrzéshez szükséges szerződést a vizsgálatok kezdetekor, csak későbbi viták eredményeként.”

MNB válasz: Az állítás nem felel meg a valóságnak, az MNB vezetése az FB által a törvényben rögzített hatáskörében elrendelt vizsgálatokhoz a testület által kért valamennyi dokumentumot az FB rendelkezésére bocsátotta.

FB állítás: „A bank vezetése az ellenőrzési tevékenységet nehezíteni, hitelteleníteni igyekszik.”

MNB válasz: A jegybank vezetése a jogszabályok keretei között a Magyar Állam, mint tulajdonos érdekében végzett ellenőrzési tevékenységet támogatja, a jegybank elleni valótlanúságokat tartalmazó, megalapozatlan és félrevezető információkat tartalmazó lejárató kampányokkal szemben azonban minden rendelkezésére álló eszközzel fellép. Ennek tipikus példája az elmúlt hónapban történt feljelentés a jegybank egyik beszerzését illetően. Nevezetesen a Jobbik egyik parlamenti képviselője az FB elnökének egyik nyilatkozatára hivatkozva tett feljelentést a Legfőbb Ügyészségen, miközben az állítólagos nyilatkozat tartalma több ponton sem fedte a valóságot, ráadásul maga az FB az FB elnökének állítólagos nyilatkozatában szereplő magállapításokat a feljelentést megelőzően nem tett, illetve ilyen tartalmú határozatokat nem hozott. Az ügy kapcsán az MNB elnöke levélben fordult az FB elnökéhez, kérve őt, segítse elő, hogy az MNB-ről az FB-re hivatkozva ne jelenjenek meg téves és hamis állítások. Az MNB a teljes transzparencia jegyében a kérdéses projekt összes részbeszerzésének összegét és a beszállítók nevét honlapján nyilvánosságra hozta.

FB állítás: „Az MNB 2010-ben is folytatott bérpolitikája figyelmen kívül hagyja az állami takarékosági irányelveket és főleg a vezetők bérezésénél egyre jobban eltér az MNB által saját magának viszonyítási alapul választott kereskedelmi bankok bérezésétől.”

„A 2010-es év folyamán az MNB társadalmi elvárásokkal nem egyező, fegyelmezetlen bérgazdálkodást folytatott.”

„Az MNB átlag jövedelemszintje 2010-ben 36%-kal haladja meg a kereskedelmi bankok átlag jövedelemszínvonalát.”

MNB válasz: Az MNB személyi költségei a kérdéses utolsó két évben összesen 13%-kal csökkentek. 2011. évre az MNB a személyi költségek szinten tartását tervezi. Összehasonlításként talán érdemes megjegyezni, hogy 2008 és 2010 között a költségvetési szféra egészében a személyi költségek mindössze 5,7%-kal csökkentek. Az egyébként rendkívül ambiciózus Széll Kálmán-terv a következő két évre az állami szféra egészére a személyi költségek szinten tartását tűzi ki. Ennek fényében az FB állítását megalapozatlannak tartjuk. Való igaz, hogy a megtakarítások általunk befolyásolható részeit nem az egyedi bérek befagyasztásával vagy csökkentésével, hanem létszámcsökkentéssel és a kompenzációs rendszer béren kívüli tételeinek átalakításával értük el. Nem igaz azonban, hogy elszakadtunk volna a kereskedelmi bankok bérezésétől, ellenkezőleg, egy, a jegybank számára végzett, nemrégiben befejeződött kutatás szerint a jegybanki dolgozók teljes javadalmazása 3%-kal marad el a viszonyítási alapul választott kereskedelmi banki dolgozók jövedelmétől, a vezetői szinteken pedig a jövedelmek pontosan a megcélzott bérpiaci pozíció szintjének felelnek meg.

FB állítás: *„A jegybank kommunikációs tárgyú szerződéseinek vizsgálata során több esetben jogszabálysértő beszerzési folyamat, és egyes döntéshozók részéről személyes összeférhetlenség gyanúja merült fel.”*

MNB válasz: Bíróági ítélet vagy határozat fentiek egyikét sem mondja ki. A megállapítások – egyetlen esetet leszámítva – az FB saját maga által kiválasztott és megbízott szakértőjének álláspontját tükrözik. Egyetlen- alább részletezett - ügyben született az MNB-t elmarasztaló határozat: 2011-ben — az FB elnökének személyes megkeresésére – a Közbeszerzési Döntőbizottság az MNB egy kommunikációs tárgyú beszerzési kiírását érvénytelenítette és a jegybankot 500 000 forint pénzbírság fizetésére kötelezte. Az MNB a döntés indoklásával nem ért egyet és hatályon kívül helyezése érdekében a Fővárosi Bíróságon felülvizsgálati kérelemmel élt. A jogerős döntés meghozataláig az MNB fenntartja álláspontját, amely szerint a beszerzési folyamat minden jogszabályi és hatékonysági követelménynek eleget tett. Álláspontunkat az is alátámasztja, hogy a felhívásra 7, azaz hét pályázó adott be ajánlatot, amelyek közül egyik sem kifogásolta az eljárást egyetlen vonatkozásban sem. Végül, de nem utolsósorban említésre érdemes, hogy az első körben beérkezett ajánlatok alapján joggal valószínűsíthető, hogy a beszerzés kedvezőbb feltételeket és alacsonyabb árat biztosított volna a számunkra, mint a jelenleg érvényben lévő szerződésünk. Így állításunk szerint a beszerzés leállítása pénzügyi veszteségeket, kárt okozott a jegybanknak.

A fenti tárgyú FB vizsgálatok lezárásáról egyébként nem is született határozat, illetve a tervek szerint az FB az MNB álláspontjának megismerése után erről csak a júliusi ülésén határoz majd. Az MNB vitatja az FB szakértőjének megállapításait.

FB állítás: *„Hiányosságok találhatóak a bank egyes befektetéseinek kezelésében. A Pénzjegynyomda Zrt.-vel kapcsolatos vizsgálat kimutatták, hogy az MNB tulajdonosi döntései gazdálkodási és ezzel összefüggésben irányítási zavarokat okoztak.”*

MNB válasz: Az MNB három leányvállalata, a Pénzjegynyomda Zrt., a Magyar Pénzverő Zrt. és a KELER Zrt. a válság ellenére 2009-ben összesen 3,3 milliárd, 2010-ben pedig 3,29 milliárd forint összegű adózott eredményt ért el. Ez mindkét évben mintegy 12%-os tőkearányos adózott nyereségnek felel meg. Kívánjuk, hogy minden magyar vállalkozás hasonló eredményességgel működjön.

Véleményünk szerint nincsenek, és nem is voltak zavarok az MNB Pénzjegynyomda Zrt.-vel kapcsolatos döntési folyamataiban. A Pénzjegynyomda Zrt. gazdálkodásában sem tapasztaltunk zavart, csak nem megfelelő hatékonyságú működést, amely problémák kezelése folyamatban van. Dokumentumokkal igazolható, hogy a szakmai és tulajdonosi irányítás érdekei a vezetés legfelsőbb szintjén megjelentek és szintetizálásra kerültek.

A Pénzjegynyomda Zrt. gazdálkodásával kapcsolatos FB jelentés tervezetére az MNB ügyvezető igazgatója részletesen válaszolt, felhívta az FB figyelmét a jelentéstervezetben megfogalmazott téves állításokra, vitatta a megalapozatlan következtetéseket. Az FB az ügyvezető igazgató álláspontját indoklás nélkül figyelmen kívül hagyta, a végleges jelentés nem mutatta be az MNB álláspontját. Ilyen módon mind a Pénzjegynyomda Zrt. gazdálkodásáról szóló, mind az FB éves tevékenységéről szóló Országgyűlési Beszámoló számos tévedést tartalmaz. A Pénzjegynyomda Zrt.-vel kapcsolatos FB jelentésben található fontosabb tévedésekre a mellékelt dokumentum érdemben reagál és bemutatja a valóságnak megfelelő tényeket.

FB állítás: „A 2010 decemberi arculatváltással, és az utóbbi időszak (december 11-én kiírt tenderen kívüli) kommunikációs-, reklám-, grafikai-, marketing-, rendezvényszervezési-, és ezekhez (felkészítés, tréning és egyéb módon) kapcsolódó szerződésekkel kapcsolatos vizsgálat során az FB olyan munkaszerződést talált, amely felveti a fiktív szerződés gyanúját.”

MNB válasz: Az FB által kifogásolt munkaszerződéssel kapcsolatban maga az FB sem állapított meg jogszabálysértést, erre vonatkozóan határozatot nem hozott. Az MNB a munkaszerződéssel kapcsolatban az FB minden egyes kérdését és felvetését megválaszolta, így az FB számára is világossá vált, hogy az MNB részéről nem történt jogsértés a kifogásolt munkaviszony létesítésével és fenntartásával kapcsolatban és semmi nem támasztja alá, hogy „fiktív„ szerződésről volna szó.

Melléklet: az FB jelentésének 3.1., a Pénzjegynyomda Zrt-vel kapcsolatos alfejezetéről

Az FB jelentése a Pénzjegynyomda irányításával, gazdálkodásával, reorganizációjával illetve a bankjegymegrendeléssel és –fejlesztéssel kapcsolatban számos félreértésen, téves, megalapozatlan állításon, helytelen jogszabály-értelmezésen alapul. Ezekre a megelőző hónapok során folyamatosan felhívtuk az FB figyelmét. Az FB jelentései azonban rendre megismétlik a vitatott állításokat, ami azt a benyomást keltheti, hogy az FB véleményének kialakítása előtt nem végzett kellően alapos és tényszerű vizsgálatot.

I. Összefoglaló MNB észrevételek az FB jelentés 3.1 fejezete kapcsán

A Pénzjegynyomda Zrt. reorganizációjáról

2010-ben a Pénzjegynyomda Zrt-nél az MNB mint tulajdonos átfogó költségcsökkentés céljából reorganizációt kezdeményezett. Ennek háttere, hogy a vállalat a tulajdonos erőfeszítése ellenére nem működött eléggé hatékonyan:

- Önmagában az a tény, hogy a kapacitásokat megőrző reorganizációs terv több százmillió forintos megtakarítást irányoz elő, mutatja, hogy a Pénzjegynyomda Zrt. gazdálkodása korábban nem volt kellően költséghatékony.
- A Pénzjegynyomda Zrt. nem alkalmazkodott kellően a válság diktálta új körülményekhez. Az Állami Nyomda nyilvános tőzsdei beszámolóiból látható, hogy az Állami Nyomda a bériáramlás visszafogásával alkalmazkodott. Az Állami Nyomdánál magasabb a fizikai dolgozók aránya, míg bérköltségük alacsonyabb, továbbá az Állami Nyomdánál a válság hatására jelentősen csökkent a szellemi dolgozók bérköltsége, míg hasonló alkalmazkodás a Pénzjegynyomda Zrt. esetében nem történt.
- A Pénzjegynyomda Zrt. 2008-ban készült stratégiájában előirányzott, bankjegyén kívüli árbevétel a Pénzjegynyomda nem érte el. A stratégiai tervben 2009-2010-re vonatkozóan közel 4 milliárd forintos bankjegyén kívüli árbevétel terv szerepel, amit a társaság egyik évben sem teljesített, 2009-ben 3,5 milliárd, 2010-ben pedig 3 milliárd forint bankjegyén kívüli árbevételt realizált. A társaság bankjegyén kívüli árbevétele csökkenő tendenciát mutat, a stratégiai tervben megfogalmazottól távolodik.
- Nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy egyes európai központi bankok lényegesen olcsóbban gyártanak (akár hasonlóan alacsony volumen mellett) bankjegyet.

A Pénzjegynyomda Zrt. reorganizációjának igénye nem volt váratlan a társaság menedzsmentje számára. A hatékonyság javításának ösztönzését az MNB fokozatosan, az árképleten keresztül kívánta megvalósítani. A 2009-ben bevezetett új árképlet az egyes költségtényezők infláció alatti növekedését ismerte csak el, ami egyértelmű jelzés volt a menedzsment felé, hogy az MNB hatékonyságjavulást vár el a Pénzjegynyomdától. A pénzgyártás hatékonysága javult is az új árképlet bevezetése után, amit bizonyít, hogy a Pénzjegynyomda az árképletben lévőnél lényegesen magasabb nyereséget realizált a bankjegyyártáson. Az MNB feladata a szükséges mennyiségű bankjegy lehető legolcsóbban való legyártatása, nem

pedig a Pénzjegynyomda Zrt. megrendeléssel való ellátása. A lecsökkent megrendelés állomány a Pénzjegynyomda Zrt. tulajdonosi struktúrájának átgondolását, a működés átszervezését, hatékonyabbá tételét igényli, amin a cég vezetése az MNB támogatásával jelenleg is aktívan dolgozik. A Pénzjegynyomda Zrt. reorganizációjának igénye továbbá azért sem volt váratlan a társaság menedzsmentje számára, mert az MNB évek óta ösztönözte a társaság vezetését új megrendelések, új piacok felkutatására, sajnos sikertelenül.

A reorganizáció tehát azért vált szükségessé, mert a hatékonyságjavulás tempója elmaradt a gazdasági válság diktálta illetve a megrendelt bankjegymennyiség csökkenése következtében előállt követelményektől

A pénzhamisítás elleni küzdelemről és a bankjegyfejlésről

Előjáróban fontos rögzíteni, hogy a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény 52/A. §-a szerint a Felügyelő Bizottság ellenőrzési hatásköre nem terjed ki az MNB törvény 4. § (1)-(7) bekezdésében meghatározott jegybanki alapvető feladatokra, illetve azoknak az MNB eredményére gyakorolt hatására. Ezen korlátozás alapján a Felügyelő Bizottság ellenőrzése és megállapításai nem terjedhetnek ki a bankjegy- és érmekibocsátással kapcsolatos feladatok ellátására. Azt a kérdést, hogy az MNB a bankjegy- és érmekibocsátással kapcsolatos feladatkörében eljárva a bankjegyfejléssel kapcsolatos döntéseit milyen előkészítés alapján és milyen eljárás keretében, milyen szempontok szerint és indokok alapján hozza meg, nem tartozik az MNB Felügyelő Bizottsága ellenőrzési hatáskörébe, így e kérdésekkel kapcsolatban az MNB Felügyelő Bizottsága éves beszámolójában álláspontra nem fogalmazhat meg és megállapításokat nem tehet.

Ennek ellenére a jelentésben az FB az MNB alapvető feladatainak körébe tartozó bankjegyfejlési projekttel kapcsolatban tesz megállapításokat és formál véleményt, ezáltal tehát túllépi a törvényben rögzített hatáskörét.

Tartalmilag rögzítjük, hogy az MNB 2007 óta a bankjegyhamisítás elleni küzdelmet illetve bankjegyfejlést a belső szabályoknak és a jogszabályoknak megfelelően (ezt az FB sem vitatja), magas szakmai színvonalon, kifejezetten körültekintően és alaposan szervezte. A szakmai munkába bevont egyes hazai érintettek, illetve az FB számára esetleg félreértéseket az okozhatott, hogy a bankjegyhamisítás elleni fellépés és a bankjegyfejlés a megelőző időszakhoz képest újszerűnek számító megoldásokkal egészült ki: külföldi specialistákkal egyeztetés, intenzív támogató kapcsolat a rendőrség operatív szervei, illetve a hazai pénzügyi és kereskedelmi szféra felé, stb. Az új módszerek alkalmazására tudatosan és éppen a kapcsolódó kockázatok csökkentése érdekében volt szükség.

A bankjegyfejlesztés indokoltságának megítéléséhez: az FB pénzhamisításról alkotott véleménye megalapozatlan, hiszen a bankjegyfejlesztés sosem múltbeli, már bekövetkezett, hanem a lehetséges jövőbeni veszélyekre kell, hogy felkészítse a bankjegyeket. Az MNB korábban, 2004-2006. során a jelenleginél összességében kedvezőbb hamisítási helyzetben több ízben is bankjegyfejlesztés mellett döntött. A felszínes szemlélő számára ugyan a nyers számok szintjén 2003-2006. között a 2010-belinél nagyobb számú hamisítvány volt forgalomban, de azok jellemző címletértéke, az 1000 forintos a jelenleg elterjedt nagycímletű hamisítványok értékekének csupán tizede-huszada. Így a hamisítás által okozott közvetlen összes kárérték 2009-10-ben a korábbi évekhez képest jóval nagyobb volt. Igazi kockázatot az jelent, hogy az utóbbi két évben a hamisítványokon több olyan biztonsági elemet is imitáltak, amit korábban sosem (pl. vízjel, UV-kép, fóliacsík). A jelenlegi helyzet tehát a 2004-2006-osnál kockázatosabb – és ezt az FB is megismerte a rendelkezésére bocsátott dokumentumokban -, ezért megalapozatlannak tartjuk az FB sommás véleményét.

Az is meglepő, hogy az FB a nyomda gazdálkodásának és irányításának kontextusában kritizálja az MNB bankjegyfejlesztési erőfeszítéseit. Ez az üzleti logikának és az MNB mindennapi tapasztalatának is ellentmond. Üzletileg ugyanis egy új fejlesztésű bankjegy a pénzjegynyomda számára kiemelkedő szakmai és főleg üzleti lehetőség, hiszen általában az új fejlesztéssel a jegybankok célja, hogy felváltsák a kevésbé védett korábbi bankjegyverziókat, így a bankjegyfejlesztés egy nyomda számára extra gyártási megrendelési lehetőséget jelent. Ezért üzleti szempontból értelmezhetetlen annak felvetése is, hogy a pénzjegynyomda gazdálkodására negatív hatást gyakorolna új bankjegyek fejlesztése. Az MNB tapasztalata szerint – és ezt dokumentumok is alátámasztják - szakmai szinten a Pénzjegynyomda maximálisan, a tőle megszokott komoly erőfeszítéssel támogatja a bankjegyek fejlesztését.

II. Konkrét MNB észrevételek az FB jelentés 3.1 fejezetének egyes megállapításaihoz

FB jelentés 3.1 alfejezet 6. bekezdésében (13-14.o.): „Így 2009-ben felmerült az MNB szakmai irányításában – készpénzlogisztika – a nagyértékű két címlet biztonságának növelési szándéka a külföldi újraterveztéssel és gyártatással.”

MNB válasz: A szakmai irányítás nem preferálta a külföldi gyártatást. Állami vagyonnal gazdálkodó felelős szervezetként azonban kötelessége volt megvizsgálni, hogy vannak-e lehetőségei esetleges új bankjegyek olcsóbb gyártatásának. A külföldi gyártatás lehetőségét vizsgáló dokumentumokat a tulajdonosi irányítás ismerte, azokat véleményezte. A Bank felső vezetése egyszerre mérlegelte a szakmai és tulajdonosi érdekeket, igazolható módon, nemzetgazdasági szinten törekedett a költségek megfelelő optimumára. Az MNB mind tulajdonosi, mind megrendelői minőségében arra kívánja ösztönözni a Pénzjegynyomdát, hogy áraiban alkalmazkodjon a nemzetközi piaci bankjegyár-szintekhez, hiszen ez felel meg az adófizetők érdekeinek. Jelenleg is - a korábbi évtizedekhez hasonlóan - a Pénzjegynyomdában folyik mind a bankjegygyártás, mind a bankjegyfejlesztés.

Ugyanitt: „Ezért az MNB felmondta és módosította saját nyomdájával kötött szállítási keretszerződést, hogy 2010. elején tervezési ötletekre és száz-százmilliós mennyiségre közbeszerzés nélküli árajánlatot kérhessen négy külföldi nyomdától – majd némi késéssel saját nyomdájától is.”

MNB válasz: Az MNB által az FB számára átadott dokumentumokból kitűnik, hogy az MNB 2010. január 12-én nemzetközi pénzjegynyomdák számára kiírt ún. bankjegy-redesign meghívásos tendere nem tartalmazott gyártási megrendelést, illetve arra történő ajánlatkérést, ezért értelmezhetetlen az FB közbeszerzés hiányára való jelzett utalása. Idézet az ajánlati kiírásból: „*The Magyar Nemzeti Bank, as contracting authority, requests proposals from the companies requested to submit proposals for the performance of design work relating to the redesign of the 10 000 and 20 000 forint denominated forint banknotes of the Republic of Hungary.*”, és az MNB a tenderben külön kikötötte, hogy az MNB nem vállal semmilyen további kötelezettséget (pl. legyártatás tekintetében) nem vállal: „*The Contracting Authority declares that it assumes no obligation whatsoever toward the Bidder in connection with the implementation of the accepted and remunerated design proposals.*” („A Magyar Nemzeti Bank, mint Ajánlatkérő, ajánlatkéréssel fordul az ajánlattételre felkért vállalatok felé a Magyar Köztársaság 10 000 és 20 000 forintos bankjegyeinek újratervezésével összefüggő tervezési feladatok elvégzésére.” Ajánlatkérő kijelenti, hogy az elfogadott és díjazott tervjavaslatok megvalósításával kapcsolatban semmilyen kötelezettség Ajánlattevővel szemben nem terheli.”)

Az FB számára már többször világossá tettük, hogy a Pénzjegynyomda Zrt. bankjegyfejlesztésbe való bevonása nem e tender keretében, hanem az évtizedek óta működő belföldi együttműködésben történt, hamarabb kezdődött és jelenleg is folyamatos. Az MNB és a Pénzjegynyomda közti Bankjegyszállítási keretszerződés bekezdése szerint ugyanis a Pénzjegynyomda részt vesz a forintbankjegyek fejlesztésében, s ennek költségét e szerződésben meghatározott algoritmus szerint az MNB-re háríthatja. A gyakorlatban is, már 2009. február elejétől, tehát közel egy évvel a külföldiek értesítése előtt az MNB ezen belföldi együttműködés keretében már bevonta a Pénzjegynyomdát a fejlesztési munkába. Mindebből az is következik, hogy az MNB-nek nem volt szükséges külön tender keretében meghívnia a Pénzjegynyomdát a bankjegyfejlesztési tevékenység elvégzésére, ugyanis a Bankjegyszállítási keretszerződés lehetőséget biztosított a feleknek a tárgyban történő zavartalan és jogszerű együttműködésre. Valójában a Pénzjegynyomda a külföldiekénél jóval hamarabb kezdte, a jegybanki szakemberekkel közösen végezte és a külföldi tendernél később fejezte be a re-design munka koncepcionális szakaszát. Tehát egy közös (külföldi és Pénzjegynyomda együttes) re-design pályázat esetén inkább a külföldiek „reklamálhattak” volna a nyomda náluk szignifikánsan kedvezőbb bevonási feltételei miatt. Az FB állítását az is cáfolja, hogy jelenleg is a Pénzjegynyomdával, nem pedig külföldiekkel folynak bankjegyfejlesztési kutatások.

Ugyanitt: *”Ezt megelőzően egyik intézkedésként az MNB honlapján közzétette a saját nyomdájánál érvényesített beszerzési egységárat címetlenként, másik intézkedéssel pedig érvényes stratégiájától eltérően a 2011. évi bankjegymegrendelést kevesebb mint felére, ötven millió darabra csökkentette. Ezek az intézkedések súlyosan hatottak a gyártási ütemezésre, a Pénzjegynyomda és a Diósgyőri Papírgyár gazdálkodására, a vállalatok irányítására.”*

MNB válasz: Az FB állításai alapvető logikai tévedéseket tartalmaznak. Az egységárok közlésének oka, hogy a bankjegy- és érmeárak a Ptk. 81.§ értelmében közérdekű adatnak minősülnek. Tehát nem az adatközlést, hanem annak hiányát kellene indokolni; különösen olyan ráfordítás esetében, ami közbeszerzés keretében történik és évente átlagosan 7-8 milliárd forint értéket képvisel. Sajnálatos ezért, hogy korábban az MNB a leányvállalataival kötött keretszerződésekben üzleti titokként definiálta a bankjegy- és érmeárakat is. Nem világos, hogy ezen, a nemzetgazdasági szinten is jelentősnek tekinthető összeg elköltéséről, mint egyértelműen közérdekű adatról az MNB-nek miért ne kellene részletesen számot adnia a nyilvánosságnak - miközben már néhány millió forint értékű szerződéseiről és konkrét kifizetéseiről rendre beszámol.

Kérdés itt az is, kinek és milyen kárt okozott volna a közérdekű ár-és volumenadatok közzétételével az MNB - a „kárt” tényekkel alátámasztva az FB-nek kellett volna bizonyítania. Valójában a károkozás logikailag is kizárható, hiszen a Pénzjegynyomda bankjegy téren sem a külföldi, sem a hazai piacon nem versenyez: sok éve már nem exportál bankjegyet, belföldön pedig épp az MNB garantál számára - a verseny mellőzésével - kizárólagos jogot a bankjeggyártásra.

A bankjeggyártási igény várható csökkenésével a Pénzjegynyomda Zrt. a 200 forintos címletű bankjegy 2008. évi bevonásakor, illetve 2009 szeptemberében a szakmai vezetéssel folytatott egyeztetéseken szembesülhetett. Az MNB tehát a Pénzjegynyomda Zrt. által is dokumentáltan megismert anyagaiban világosan jelezte a bankjegyigény várható csökkenését. A társaság vezetése nem jelezte, hogy elégtelennek érzi a számára nyújtott információt, nem kezdeményezett gyakoribb egyeztetéseket az MNB szakmai irányítással.

Ahogy az FB elé tárt hivatalos MNB-dokumentumokból kitűnik, a bankjegy-megrendelési igény megfogalmazása a tulajdonosi szempontokat figyelembe véve, a Pénzjegynyomda Zrt. érdekeit figyelembe véve történt 2008 és 2010 között. A Pénzjegynyomdának adott jegybanki megrendelés valójában a 2008 őszi kitört gazdasági válság és a 2009-10-es recesszió ellenére először csak a 2011-es évben esett a korábbi szintek alá. Megállapítható tehát, hogy a legtöbb hazai gazdasági szereplőt váratlanul értő hevesebb gazdasági válság hatását az MNB a Pénzjegynyomda Zrt. felé tudatosan tompítva közvetítette – a Pénzjegynyomda más hazai vállalatoknál sokkal több időt kapott a válságra való reagálását kidolgozni. Ezzel a lehetőséggel sajnos a Pénzjegynyomda 2009 ősz – 2010 vége közti 15 hónapban a vártnál csekélyebb mértékben élt, ami magyarázza a vállalat számára az MNB által elrendelt reorganizációt és a vállalat élén 2011-ben történt vezetőváltást.

FB jelentés 3.1 alfejezet 9. bekezdésében (14.o.): „A két címlet cseréje sokmilliárd forintos költségű teljes címletcseréhez vezetett volna (1-2 év használati időre!), épp az akkor 2014-re várt euró bevezetése előtt.”

MNB válasz: Ahogy már jeleztük, a pénzhamisítás elleni küzdelem illetve a bankjegyfejlesztés nem tartoznak az FB hatáskörébe. Az idézett állítás ezen felül tartalmilag is téves:

A konkrét eurocél dátumok a bankjegy-megrendelési vagy –fejlesztési anyagokban sosem az MNB véleményét jelzik az eurobevezetéssel kapcsolatban, hanem a tervezés technikai feltevéseit, melyekkel – a prudens tervezés módszertana szerint – érzékenységtesztvizsgálatokat, alternatív forgatókönyveket készítettünk. Amikor tehát az MNB belső anyagaiban 2014-es vagy bármilyen eurobevezetési céldátummal számol, azt egy lehetséges peremfeltételként, korlátozó tényezőként szükséges az elvégzett becslések, költség-hason elemzések részeként értelmezni.

Ugyanitt: „A külföldi újratervezés indoka a biztonsági elemek gyarapításának szándéka volt, csakogy az ajánlatkérés előtt csökkent az egyébként is jelentéktelen és rossz minőségű hamisítvány előfordulása.”

MNB válasz: Itt is jelezzük, ezzel az állítással az FB túllép a törvényben rögzített hatáskörén. Továbbá, az FB idézett mondata eleve hamis beállítással indít, hiszen a dokumentumokból láthatóan nem „külföldi újratervezés” történt; valójában az MNB belföldről és külföldről párhuzamosan tájékozódott a bankjegy-modernizációhoz szükséges szakmai szempontokról. A bankjegyhamisítási helyzet megítélése felszínes véleménynek tekinthető, szakmailag megalapozatlan, ahogy már jeleztük, és a jogszabály szerint nem is tartozik az FB hatáskörébe.

Ugyanitt: *„Ugyanakkor a bankjegy biztonsági elemek államtitkot képeznek, az anyagspecifikáció szolgálati titok, így külföldre kerülésüket törvény szabályozza.”*

MNB válasz: Az FB – egyébként elavult, nem a hatályos jogi normák szerinti minősített adat kategóriákat tartalmazó- állítását úgy lehet érteni, mintha az MNB nem kellő figyelmet fordított volna a bankjegyfejlesztés során a minősített adatok kezelésére. Ha ez így lenne, az FB-nek kötelessége lett volna jogszabálysértést megállapítania, ilyet azonban nem tett. A fenti mondat tehát elég nehezen értelmezhető.

Jelezzük mindazonáltal, hogy a külföldi szereplők minősített szerződésekbe történő bevonási lehetősége körüli jogi helyzetet vélhetően rosszul értelmezi az FB. A jogszabályok (ideértve a 143/2004 (IV.29.) és 92/2010 (III.31.) Korm.rendeleteket és a 2010.évi CLV törvényt) ugyanis – a megfelelő feltételek megléte esetén – korábban sem zárták és jelenleg sem zárják ki külföldi szereplők indulását minősített adattal érintett beszerzési eljárásokban, így akár bankjegygyártásban. Az MNB behatóan tájékozódott a témában, szakértőink 2010 szeptemberében személyesen és levélben is egyeztettek az Alkotmányvédelmi Hivatal (AH) illetékeseivel a külföldi szereplők bankjegygyártásba való bevonásának lehetőségéről, különös tekintettel a 143/2004 (IV.29.) Korm.rend. alkalmazásának jogszerű feltételeire.

Ha valóban igaz lenne, hogy jogilag aggályos lenne egy EU-s külföldi szereplőtől történő beszerzés, akkor Magyarországon is már régen le kellett volna állítani a bankjegygyártást, ugyanis nem lenne lehetséges – a forint védelmében a kilencvenes évek óta fontos szerepet játszó - külföldi beszállítókkal szerződnie a Pénzjegynyomdának. Ez nyilvánvaló képtelenség; valójában minden olyan EU-s külföldi beszállító esetén megköthető a minősített adattal érintett szerződés, illetve lebonyolítható a beszerzési eljárás, aki rendelkezik a 92/2010 (III.31.) Korm.rend. szerinti Telephely Biztonsági Engedéllyel. Így jogi akadály nem állt volna annak útjában, hogy az MNB – ha azt a hazai bankjegyhamisítási helyzet kritikussága indokolta volna – adott esetben külföldi pénzjegynyomdáktól szerezzen be bankjegyeket. Ha állt volna, az AH nyilván elutasította volna egy jogilag lehetetlen megoldásra vonatkozó konzultációt.

FB jelentés 3.1 alfejezet 10. bekezdésében (14.o.): *„Súlyos mulasztásnak tekinti az FB, hogy a bankjegyfejlesztés folyamatába a bank nem vonta be kellő mélységben és módon az Alkotmányvédelmi Hivatal Szakértői Intézetét.”*

MNB válasz: A bankjegyfejlesztés a korábbi évtizedekben megszokott belföldi keretek között jelenleg is folyamatos, aminek a fejlesztő munka meghatározó részét végző saját nyomdai és papírgyári specialistákon túl – a szakmailag szükséges pontokon – része a Szakértői Intézettel való technikai együttműködés is.

Ugyanitt: *„A külföldi gyártás jogi és igazgatási feltételeiről, a szükséges hatósági együttműködésről csak a projekt megkezdése után tájékozódott.”*

MNB válasz: Az FB állítása logikailag értelmezhetetlen, hiszen a projekt integráns, nem pedig megelőző része volt a külföldi fejlesztés szakmai, üzleti és jogi paramétereinek tisztázása – ráadásul épp a projekt

időszakában megváltozott a hazai jogi környezet. Az FB állítása tartalmilag sem állja meg a helyét, tekintettel arra, hogy az MNB a bankjegyfejlesztéssel kapcsolatban a külföldi gyártás jogi lehetőségeinek vizsgálatához az Alkotmányvédelmi Hivatalt megfelelő módon bevonta, amint (2010 nyarától) a bankjegyek esetleges külföldi gyártásával kapcsolatban a minősített adatok kezelésének a kérdése egyáltalán felmerült.

Ugyanitt: „Mindezeken túl egyszerű kalkulációval kitűnik, hogy a távolról érkező bankjegy jelentős logisztikai költségű, de az árak összevetésében ez a szempont nem kapott kellő figyelmet.”

MNB válasz: Az FB állítása megalapozatlan, az „egyszerű kalkulációt” vizsgálata során nem mutatta be. Valójában a négy külföldi pénzjegynyomda esetében a koncepció-pályázat során tájékoztatási célból rendelkezésünkre bocsátott hipotetikus (nem kötelező) gyártási árak mintegy 50-65% közötti árelőnyt biztosítottak volna a külföldi szereplőknek a Pénzjegynyomda ajánlatához képest, s három szereplő esetén az árak a szállítási költségeket is eleve magukban foglalták. (A negyedik ajánlattevő esetén a szállításra vonatkozóan az MNB a nemzetközi készpénzlogisztikai szolgáltatók díjszabására alapozva számított díjakat vette figyelembe az ajánlatok értékelése során.) Mindezzel együtt tehát, amint azt az FB számára átadott dokumentumok is igazolják, a külföldi szereplők árelőnye továbbra is átlagosan 45-55%-os maradt volna. Az FB állításával ellentétben a helyzet az, hogy az MNB korábban sose tapasztalt részletességgel és alaposítással mutatta be a bankjegygyártás illetve –fejlesztés várható költségeit és előnyeit. Az itt jelzett tényeknek a jelentésben való figyelmen kívül hagyása is jelzi, hogy a felügyelő bizottság a témában nem végzett alapos vizsgálatot a jelentésének megfogalmazását megelőzően.

Ugyanitt: „A külföldi ajánlatok értékelésével az MNB megbizonyosodott arról, hogy ha szükséges, saját nyomdájában kell fejleszteni.”

MNB vélemény: Az FB félreérti a döntés hátterét, amit különösnek tartunk az általa megismert dokumentumok ismeretében. Az MNB ugyanis nem a „külföldi ajánlatok értékelése” alapján döntött a belföldi fejlesztés mellett, hiszen azok szakmailag megfelelő védettségű új bankjegyeket eredményeztek volna a hazainál jóval olcsóbban. Valójában a belföldi fejlesztés folytatását az indokolja - ahogy ezt az FB elé tárt dokumentumok is bizonyítják - , hogy az MNB a pénzhamisítási kockázatok értékelése alapján egy ún. biztosítási vagy felkészülési célú bankjegyfejlesztés mellett döntött, aminek nem része az új bankjegyek azonnali legyártása. Ilyen „megelőző” jellegű fejlesztés célszerűbben bonyolítható a saját nyomdával. Ezzel azt a döntést is meghozta az MNB, hogy az új fejlesztésű bankjegyek esetleges legyártása is belföldön történne – és éppen a külföldi információk ismeretében tudtuk felmérni, miben mekkora a hátránya a hazai gyártásnak, és mit kell tenni tulajdonosként ezek csökkentésére.

Ugyanitt: „Utóbb az MNB úgy érvelt, hogy nem kívánt külföldről bankjegyet, csupán árinformációt gyűjtött. Ezen érvelésnek némileg ellentmond, hogy az MNB 205 milliós keretet képzett a fenti eljárásra, mely csupán az árinformációk szerzésére – mely [sic!] egyébként szakmai körökben általában ismert – túlzott.”

MNB vélemény: A 205 millió forintra való utalása téves állítás. Az FB számára átadott dokumentumokból egyértelmű, hogy a jelzett 205 millió Ft valójában 96 százalékban a belföldi, a saját nyomdával jelenleg is folyamatos bankjegyfejlesztés költségvetése. A külföldi fejlesztési koncepció – és nem elsősorban ár! – információk beszerzése ezen belül egy ennek töredékét képviselő, 8 millió forintos keretből történt, melyből mai napig konkrétan 4 millió forint kifizetésére került sor. A számok ilyen mértékű félreértése is mutatja, hogy az FB nem végzett kellően alapos vizsgálatot véleményének megfogalmazása előtt.